

**Preventie-advies
stadsdeel Oud-West**

Amsterdam, augustus 1993
Van Dijk, Van Someren en Partners B.V.
Kees Loef
Robert van Overbeeke

Inhoud

	pagina
1 Veiligheidssituatie in Oud-West	1
1.1 Inleiding	1
1.2 Criminaliteitsniveau	1
1.3 Onveiligheidsgevoelens	1
1.4 Verloedering	3
1.5 Conclusie	4
2 Signalen uit het stadsdeel	5
2.1 Inleiding	5
2.2 PvdA	5
2.3 Ouderen Adviesraad	5
2.4 Politie	6
2.5 Conclusie	7
3 Integrale aanpak: buurtbeheer	8
3.1 Bestaande veiligheids- en leefbaarheidsinitiatieven	8
3.2 Keuze voor buurtbeheer	8
3.3 Wat houdt buurtbeheer in?	9
3.4 Organisatie van buurtbeheer	12
3.5 Rol van bewoners en opbouwwerk	12
4 Introductie van buurtbeheer in Oud-West	14
4.1 Organisatiestructuur	14
4.2 Taken	14
4.3 Samenstelling van de organisatie-onderdelen	16
4.4 Klein beginnen	17
4.5 Experimentele status	17
4.6 Mik eerst op snel zichtbare resultaten	18
5 Randvoorwaarden	19
5.1 Goed voorbereiden achter de schermen	19
5.2 Realistische doelen en planning	20
5.3 Planmatig en gefaseerd te werk gaan	20
5.4 Mandaten en beslissingsbevoegdheden	20
5.5 Afspraken over bijdragen	21
5.6 Coördinatie	21
5.7 Financiering	21
5.8 Bewonersparticipatie: opbouwwerk	22
5.9 Ondersteuning	22
5.10 Bestuurlijk draagvlak	23
5.11 Een duidelijk startpunt	23
6 Mogelijke maatregelen	24

Bijlage: Lijst van geïnterviewde personen
Literatuur

1 Veiligheidssituatie in Oud-West

1.1 Inleiding

Oud-West is een sfeervol 19e eeuws stadsdeel met een rijk geschakeerde bevolking en een gunstige ligging: het ligt bijvoorbeeld dichtbij het centrum en het Vondelpark. Er zijn veel voorzieningen; zo zijn er bijvoorbeeld diverse winkelstraten door het stadsdeel (Kinkerstraat, Jan Pieter Heijestraat, Overtoom, De Clercqstraat, Bilderdijkstraat). Verder bevindt zich in Oud-West de bekende Ten Kate-markt waar zowel kooplieden als publiek een diversiteit aan culturen vertegenwoordigen. Een bijzonderheid vormt het terrein van het voormalige Wilhelmina Gasthuis, waar tal van kunstenaars en startende ondernemers een onderkomen gevonden hebben. Recent heeft in het kader van stadsvernieuwing veel renovatie en nieuwbouw plaatsgevonden, met name in de Kinkerbuurt-Zuid.

In het algemeen is het in Oud-West goed toeven. Sinds enige tijd wordt echter door diverse instanties gesignaleerd dat het aantal klachten over onveiligheidsgevoelens toeneemt.

1.2 Criminaliteitsniveau

Stadsdeel Oud-West wordt gekenmerkt door een gemiddeld criminaliteitsniveau als we afgaan op de slachtoffercijfers uit het bevolkingsonderzoek 1991¹. Alleen het slachtofferschap van het delict woninginbraak en de verkeersonveiligheid liggen 1,5x zo hoog als het stedelijk gemiddelde. Wel blijkt de overlast van drugsdealen fors te stijgen² en blijkt de inschatting dat zware criminaliteit een probleem is, een kwart boven het stedelijk gemiddelde te liggen.

Wanneer de aangiftecijfers³ voor 1992 met die van 1991 vergeleken worden voor enkele belangrijke delicten (woninginbraak, straatroof, winkeldiefstal, zakken- en tassenrollerij, auto-inbraak, autodiefstal) en het aantal aanrijdingen⁴, is alleen voor het delict woninginbraak een duidelijke stijging waar te nemen; bij overige vormen van onveiligheid is het aantal aangiften gelijk gebleven (winkeldiefstal, aanrijding met letsel) of gedaald (straatroof, aanrijding zonder letsel, zakken- en tassenrollerij, autodiefstal, auto-inbraak).

1.3 Onveiligheidsgevoelens

Aan de hand van haar bevolkingsonderzoek 1991 constateert de politie⁵ dat de bewoners van Oud-West zich minder onveilig voelen dan de gemiddelde Amsterdam-

1 Bron: Eeken, D. en G. Bookelman - Gespreksnotitie ten behoeve van stadsdeelraad Oud-West. Politiewijkteam Helmersstraat, 1993.

2 Deze ontwikkeling is nog verder versterkt onder invloed van acties tegen drugsdealen in aangrenzende stadsdelen, die een verplaatsing van drugsdealers naar onder meer Oud-West teweeg hebben gebracht.

3 Uiteraard zit er altijd een vertekening in aangiftecijfers: lang niet iedereen doet aangifte van slachtofferschap. De meest betrouwbare aangiftecijfers betreffen gewoonlijk de delicten waarvoor verzekeringsmaatschappijen aangifte verplicht stellen (woninginbraak, auto-inbraak, auto-diefstal).

4 Bij het delict aanrijding is zowel aanrijding met als aanrijding zonder letsel in aanmerking genomen.

5 Bron: Eeken, D. en G. Bookelman - Gespreksnotitie ten behoeve van stadsdeelraad Oud-West. Politiewijkteam Helmersstraat, 1993.

mer: men is minder bang om 's avonds alleen op straat te zijn en men noemt minder 'enge plekken'. De **ontwikkeling** van de veiligheid in Oud-West wordt echter negatiever ingeschat dan gemiddeld. Bovendien blijkt de bevolking een aanmerkelijk hoger gevoel van verloedering van het eigen stadsdeel te ervaren (zie ook 1.4).

Tijdens de gesprekken die wij onlangs voerden met een aantal sleutelpersonen uit de buurt werd steeds met nadruk gewezen op de aanwezigheid van onveiligheidsgevoelens, met name bij oudere autochtone bewoners. De subjectieve onveiligheid is al met al een bron van zorg bij zowel bestuurders als uitvoerders. Op basis van de beschikbare onderzoekscijfers kan deze zorg ten dele onderbouwd worden.

Voor al het pessimisme onder de bevolking ten aanzien van verloedering en de toekomstige ontwikkeling van de veiligheid in Oud-West dient zeer serieus genomen te worden. Daarom zullen wij hieronder wat dieper ingaan op deze fenomenen.

Onveiligheidsgevoelens worden bepaald door een complex van factoren, waar criminaliteit wel deel van uitmaakt maar in de meeste gevallen niet allesbepalend is⁶. Gevoelens van onveiligheid dienen serieus genomen te worden, omdat ze kunnen leiden tot negatieve veranderingen in iemands gedrag en bewegingsvrijheid (bijvoorbeeld niet meer 's avonds de deur uit gaan, een omweg maken om bepaalde plekken vermijden). Hier geldt: 'If men define situations as real, they are real in their consequences'. Bovendien blijken onveiligheidsgevoelens in het algemeen wel degelijk geworteld in een vrij realistische inschatting van de (on)veiligheid in de eigen buurt en van het eigen vermogen zich daartegen teweer te stellen⁷.

De onveiligheidsgevoelens van de bewoners van Oud-West lijken twee belangrijke achtergronden te hebben. Naast de **angst voor criminaliteit** (zie 1.2) zou ook de angst voor aantasting van de eigen waarden en normen door instroom van onbekende bevolkingsgroepen een belangrijke rol spelen; dit kan aangeduid worden met **angst voor pluriformiteit** in een voorheen relatief homogene buurt.

Vanaf het eind van de jaren zestig is er in heel Nederland een afbraak van het gevestigde waarden- en normenpatroon geweest, waarvoor een scala van andere in de plaats is gekomen; deze ontwikkeling is aan Oud-West niet voorbij gegaan. Daarnaast is er in Oud-West een instroom van onder meer academisch opgeleiden, studenten en wat later ook van allochtonen op gang gekomen, die er allen een andere leefstijl en andere normen op na houden dan de autochtone bewoners. Dit alles brengt een type onveiligheidsgevoelens met zich mee dat mede berust op verschillen in subcultuur⁸. Wellicht is in dit geval onveiligheid zelfs niet de juiste term, er is veeleer sprake van onbehagen over een verloren gegane consensus ten aanzien van leefbaarheids- en fatsoensnormen, een 'bezorgdheid om de buurt'. Dergelijk onbehagen wordt doorgaans het sterkst gevoeld door de 'gevestigde' bewoners. De teloorgang van oude buurtnetwerken en de onbekendheid met de leefstijl, normen en culturele achtergrond van 'nieuwe' bevolkingsgroepen leiden er bij hen vaak toe dat ze zich niet meer thuisvoelen; men krijgt het gevoel geen

6 Zie bijvoorbeeld Skogan & Maxfield, 1981.

7 Zie onder meer Jaycox, 1978; Lewis & Maxfield, 1980; Maxfield, 1984. Zie specifiek voor Amsterdam het rapport 'Berooving van voorbijgangers' (De Haan, 1993), waarin wordt geconcludeerd dat de mening dat oudere vrouwen zich ten onrechte veel zorgen maken om slachtoffer te worden van criminaliteit, dient te worden bijgesteld voor het delict straatroof. Van alle leeftijd/sexe-combinaties blijkt het risico voor vrouwen van 65 jaar en ouder om op straat te worden beroofd het grootst. Met name is voor hen de kans het grootst om in de directe woonomgeving te worden beroofd. In het rapport wordt erop gewezen dat berooving bij deze groep extra diep ingrijpt: 'Ouderen zijn sterk op hun directe omgeving aangewezen en wie hen daar in hun bewegingsvrijheid bedreigt, treft hen in de kern van hun dagelijkse bestaan.'

8 Zie ook Wuertz, 1990.

gemiddelde en de verkeersonveiligheid is hoger dan gemiddeld. Daarnaast ervaart de bevolking stijgende overlast van drugsdealen.

- Onveiligheidsgevoelens: worden in ieder geval (door bestuur en betrokkenen) problematisch geacht. Vermoedelijk zijn deze gevoelens deels uit angst voor criminaliteit ontstaan, deels uit angst voor de instroom van onbekende bevolkingsgroepen en uit onbehagen over verloren gegane sociale netwerken en homogeniteit in de buurt.
- Teken van verloedering: komen voor in de vorm van onder meer zwerfvuil, graffiti, overlastgevende groepen jongeren, randfiguren, buurten met slecht onderhouden woningen. Als oorzaken gelden maatschappelijke ontwikkelingen, waaronder met name normvervaging bij de bevolking. Daarnaast is door bezuinigingen achterstallig onderhoud ontstaan bij de diverse beherende instanties.

2 Signalen uit het stadsdeel

2.1 Inleiding

In het afgelopen jaar zijn uit het stadsdeel van diverse zijden signalen vernomen over veiligheid en veiligheidsgevoelens. In concreto bedoelen we hier:

- 'Veilig in Amsterdam Oud-West; wat doen we eraan?' van de PvdA-Oud West;
- 'Advies betreffende de Sociale Veiligheid & Leefbaarheid in Oud-West' van de Ouderen Adviesraad (OAR);
- 'Gespreksnotitie ten behoeve van de stadsdeelraad' van politiewijkteam Helmersstraat.

Deze drie stukken worden hieronder nader belicht.

2.2 PvdA

In de nota 'Veilig in Amsterdam Oud-West; wat doen we eraan?' worden veiligheid en leefbaarheid in samenhang gezien. Er wordt geconstateerd dat veel mensen klagen over verloedering en onveiligheid van hun buurt en dat aan deze klachten steeds vaker uitingen van racisme en discriminatie worden gekoppeld. Wat de onveiligheid betreft, wordt een onderscheid gemaakt tussen feitelijke onveiligheid (direct of indirect slachtofferschap) en gevoelens van onveiligheid. De oorsprong van de gevoelens van onveiligheid wordt gezocht in de grote veranderingen die de Nederlandse samenleving in de afgelopen 30 jaar in snel tempo heeft ondergaan. Hierdoor kent men de buren niet meer, voelt men zich anoniem in de eigen woonomgeving. Deze analyse strookt met het beeld dat in het vorige hoofdstuk geschetst werd.

Als aanbevelingen noemt de PvdA diverse organisatorische ingrepen, die vrijwel alle gemeen hebben dat er een integrale samenwerking en afstemming tussen de diverse beherende instanties (met name stadsdeel en politie) tot stand moet komen ten aanzien van beleid en activiteiten. Dit leidt tot enkele concrete voorstellen, namelijk een beheersdienst 'onder één paraplu', een klachtenregistratiepunt waarin politie, slachtofferhulp, preventie-medewerkers en buurtbeheer samenwerken, eventueel ook buurtveiligheidsposten; daarnaast wordt het instellen van een projectgroep bepleit waarin de afstemming en samenwerking gestalte kunnen krijgen.

Speciale aandacht wordt gevraagd voor informatie-uitwisseling tussen stadsdeel en bewoners. Zowel het voorlichten van bewoners over genomen of te nemen beslissingen en maatregelen als het inventariseren van de wensen en behoeften van bewoners worden daarbij als essentieel gezien om de betrokkenheid van bewoners te optimaliseren; bewonersbetrokkenheid geldt hierbij als een succesformule om draagvlak voor het stadsdeelbeleid te verkrijgen.

2.3 Ouderen Adviesraad

Ook in het 'Advies betreffende de Sociale Veiligheid & Leefbaarheid in Oud-West' van de Ouderen Adviesraad (OAR) worden - zoals in de titel al duidelijk wordt - leefbaarheid en veiligheid met elkaar in verband gebracht.

De OAR uit haar bezorgdheid over de voortschrijdende verloedering van de woonomgeving en de verslechtering van het leefklimaat. Als belangrijke factoren in dit proces worden de gewijzigde bevolkingssamenstelling en de normvervaging aange-

wezen. Deze visie sluit aan bij de analyse die in hoofdstuk 1 van het voorliggende pre-advies wordt gepresenteerd.

De onveiligheid wordt - evenals in de notitie van de PvdA - gesplitst in feitelijke onveiligheid en gevoelens van onveiligheid. Wat de feitelijke onveiligheid betreft, wordt geconstateerd dat er sprake is van inbraak in huizen, winkels en boxen, straatroof/tasjesroof, vernieling, berovingen in trams, oplichting, overlast van coffeeshops en diefstal van fietsen en auto's. Over de feitelijke omvang van deze delicten worden geen uitspraken gedaan.

Wat de gevoelens van onveiligheid betreft, wordt erop gewezen dat die door ouderen zowel in huis als op straat ervaren worden. In huis is men bang voor inbraak en indringers, op straat voor berovingen. Als oorzaken voor deze gevoelens worden een aantal fysieke factoren genoemd (onvoldoende straatverlichting, slecht onderhouden en/of onoverzichtelijke plekken) en sociale (onvoldoende formeel en informeel toezicht, onvoldoende contact met burens, onvoldoende duidelijkheid over bij welke instantie je voor welk soort vragen of klachten terecht kunt).

Daarnaast wordt er melding gemaakt van onleefbaarheid; deze hangt samen met slecht beheer en onderhoud van de openbare ruimte (bestrating, vervuiling), gebrek aan groenvoorzieningen, uitstallingen bij winkels, fout geparkeerde auto's en vuilnis, dat te vroeg aan de straat is gezet.

Hoewel de OAR zich ervan bewust is dat er diverse initiatieven op de terreinen veiligheid en leefbaarheid genomen zijn en daarvoor haar waardering uitspreekt, wordt geconstateerd de OAR dat deze nog nauwelijks effect hebben. Ofwel door de grote achterstand die reeds was opgelopen dan wel door de beperkte schaal waarop de initiatieven plaatsvinden.

Een oplossingsrichting wordt gezocht in bijdragen van instanties en bewoners, elk vanuit hun eigen verantwoordelijkheid. Meer concreet gaat het om het versterken van formeel en informeel toezicht (bijvoorbeeld meer stadswachten die ook 's avonds opereren, een wijkagent, meer buurtbeheerders, meer sociale controle onder bewoners), maatregelen gericht op jongeren (voorlichting op buurthuizen en scholen, Halt- en lik-op-stuk afdoeningen, betere opvangmogelijkheden, sporthal), maatregelen om huiseigenaren meer aan beveiliging van hun woningbezit te laten doen, maatregelen om beter met allochtonen te kunnen communiceren (cursus Nederlands voor allochtonen) en beperking van drugsoverlast. Voorts wordt voorgesteld om het bestaande buurtbeheer uit te breiden naar alle buurten, meer samenwerking en afstemming te laten plaatsvinden tussen de diverse diensten van het stadsdeel, meer duidelijkheid te scheppen in de functie en mogelijkheden van instanties en een ombudspersoon aan te stellen. Tot slot worden specifieke maatregelen geopperd ten aanzien van uitstallingen, hondenbezitters, reiniging en fietsenstalling.

2.4 Politie

Het voorgenomen veiligheidsbeleid wordt door de politie van het wijkteam Helmersstraat in het kader van een bedrijfsmatige aanpak geplaatst. In de 'Gespreksnotitie ten behoeve van Stadsdeelraad Oud-West' wordt het produkt dat de politie levert met de term leefbaarheid aangeduid. We zien ook hier dus dat veiligheid en leefbaarheid in elkaars verlengde geplaatst worden. Verder wordt door de politie vastgesteld dat dit produkt alleen geleverd kan worden indien wordt samengewerkt met derden, zowel instanties als bewoners.

Als vermoedelijke oorzaken voor de heersende onveiligheidsgevoelens worden aangedragen:

- onvoldoende sociale integratie tussen bevolkingsgroepen;
- het hoge aantal inbraken;
- invloed van de media.

Om een goede leefbaarheid te kunnen realiseren, worden in het plan prioriteiten gesteld. Daaruit komt naar voren dat ten aanzien van de bewoners woninginbraak, verkeersveiligheid en sociale integratie de grootste aandacht behoeven. Daarnaast dienen ten aanzien van het bedrijfsleven winkeldiefstal, overvallen/roof en het milieu prioriteit te krijgen. Voorts wordt melding gemaakt van de behoefte een coördinatiepunt leefbaarheid te initiëren.

Bij dit alles wordt er nadrukkelijk op gewezen dat dit plan pas uitgevoerd kan worden als er met de stadsdeelraad overeenstemming is bereikt over de inhoud. De politie vat zo'n overeenstemming op als een contract waarin vrijheden en beperkingen worden vastgelegd. Hoewel daarvoor nog een wettelijke basis ontbreekt, is de politie bovendien bereid zich voor wat betreft de inhoud van haar takenpakket te conformeren aan de wensen van het stadsdeelbestuur.

2.5 Conclusie

Wanneer de drie nota's bestudeerd worden, valt op dat er een aantal gemeenschappelijke noemers te onderkennen is.

Veiligheid en leefbaarheid worden telkens in één adem genoemd. De oorzaken van de onveiligheidsgevoelens blijken volgens alle drie de instanties dan ook op meer factoren te berusten dan alleen criminaliteit. Factoren die minstens zoveel blijken bij te dragen aan de gevoelens van onveiligheid, zijn: achterstallig of onvoldoende onderhoud van de openbare ruimte en de vervreemding die 'gevestigde' bewoners ervaren door de relatief snelle instroom van andere bevolkingsgroepen en door het afkalven van vertrouwde waarden- en normenpatronen ten gunste van andere.

Wat criminaliteit betreft, komen de angst voor criminaliteit en het relatief hoge slachtofferschap van woninginbraak in alle drie de nota's naar voren.

De probleemanalyse die in de drie nota's wordt gepresenteerd, ondersteunt in grote lijnen de analyse van de onveiligheidssituatie die we in het eerste hoofdstuk op basis van de gesprekken met een aantal sleutelpersonen hebben geschetst.

Bij het zoeken naar oplossingen wordt in alle drie de nota's de wenselijkheid van samenwerking en afstemming met andere instanties onder de aandacht gebracht. Alle drie de instanties hebben in die samenwerking ook de bewoners een rol toebedacht.

Verder wordt ook aan het herstel van onderlinge contacten tussen bewoners gehecht ('sociale controle', 'sociale integratie'). PvdA en OAR achten bovendien meer (in)formeel toezicht wenselijk en stellen daarnaast iets voor in de geest van een centraal loket of aanspreekpunt van instanties.

Met deze bouwstenen wordt in het volgende hoofdstuk getracht tot een samenhangend veiligheidsbeleid te komen.

3 Integrale aanpak: buurtbeheer

3.1 Bestaande veiligheids- en leefbaarheidsinitiatieven

In Oud-West zijn al diverse maatregelen genomen om de veiligheid en leefbaarheid te verbeteren, onder meer:

- informatiepunt Inbraak Preventie Centrum ingericht;
- preventiemedewerker bij het stadsdeel aangesteld;
- aantal stadswachten ingehuurd;
- nieuwbouw en renovatie woningen;
- veegploeg ingesteld;
- contactfunctionaris bij politie aangewezen;
- woningbouwvereniging Het Oosten actief in buurtbeheer;
- buurtconciërges voor ouderen;
- meldpunt voor criminaliteit in wijkpost voor ouderen;
- voorlichting en zorgoverleg door wijkpost voor Ouderen;
- weerbaarheids cursussen voor ouderen.

Vastgesteld kan worden dat deze initiatieven zowel qua opzet als uitvoering weinig raakvlakken bezitten en elk afzonderlijk te weinig bereik hebben om substantieel effect te kunnen sorteren op de veiligheid en leefbaarheid in Oud-West.

Er zou ontegenzeggelijk meer baat gevonden worden bij een geïntegreerde aanpak waarbinnen dergelijke initiatieven een plaats vinden. De kern van de veiligheids- en leefbaarheidsproblematiek is immers dat ze de capaciteiten en mogelijkheden van afzonderlijke instanties overstijgt.

In een geïntegreerde aanpak is er in twee opzichten sprake van integratie:

- 1 met elkaar samenhangende problemen worden in hun onderlinge samenhang aangevat;
- 2 daarbij worden de activiteiten van de betrokken actoren (instanties, bewoners) op elkaar afgestemd.

Op deze wijze kunnen de diverse activiteiten elkaar versterken. Deze afstemming kan betrekking hebben op:

- planning (verschillende instanties gaan tegelijk ergens aan werken),
- geografisch gebied (verschillende instanties richten zich op eenzelfde buurt of straat) en
- (deel)problemen (verschillende instanties pakken (delen van) eenzelfde probleem aan).

3.2 Keuze voor buurtbeheer

Op het terrein van onveiligheid en leefbaarheid vormt buurtbeheer de integrale aanpak bij uitstek voor buurten die in een neerwaartse vervalsspiraal dreigen te geraken. Buurtbeheer is vooral een preventief instrument, dat kan worden ingezet als de verloedering nog niet te ver is voortgeschreden. Is deze wel in een ver gevorderd stadium, dan moet eerst gewerkt worden met een pakket van repressieve maatregelen, zoals bijvoorbeeld momenteel rond het Mercatorplein. Maar zover is het in Oud-West nog lang niet. De problemen in dit stadsdeel zijn haast exemplarisch voor de aanpak die het ministerie van Justitie voorstaat: 'In een situatie waar onveiligheidsgevoelens, verloedering en criminaliteit hand in hand gaan, is een buurtbeheer-aanpak bij uitstek geschikt' en 'een criminaliteitspreventief maatregelenpakket dat onderdeel is van een bredere buurtbeheeraanpak lijkt de meest

geëigende aanpak voor buurten die in een dergelijke vervalspiraal zijn beland of daarin dreigen te belanden¹¹.

Afgezien van deze uitgelezen geschiktheid, zijn er andere argumenten om voor buurtbeheer te kiezen.

- Oud-West heeft een forse stadsvernieuwingsoperatie achter de rug (met name in Kinkerbuurt-Zuid). Het komt er nu op aan het onderhoudsniveau dat bereikt is op peil te houden. Voor dit doel blijkt een buurtbeheer-aanpak doeltreffend: één van de ontstaansbronnen van buurtbeheer is de onvrede over de 'nazorg' na stadsvernieuwing, waar traditionele vormen van beheer tekort bleken te schieten.
- Het in Oud-West reeds bestaande Sociaal Beheer. Weliswaar is dat niet het buurtbeheer zoals dat ons voor ogen staat¹², maar heeft het er voldoende trekken van om hierbij te kunnen aansluiten. Met name de gebiedsgerichte werkwijze biedt een goed aanknopingspunt. Het voordeel hiervan is dat het gedachtengoed achter buurtbeheer al enigszins bekend is en hier en daar al op wat draagvlak kan rekenen.
- Een argument van meer praktische aard is dat in vijf andere stadsdelen¹³ in Amsterdam-West ook reeds gewerkt wordt met een buurtbeheer-achtige integrale aanpak in het kader van het veiligheidsbeleid. Het verdient aanbeveling om hier enigermate bij aan te sluiten. Enerzijds omdat het duidelijkheid schept voor relevante instanties op centraal niveau (centrale stad, energiebedrijf, GVB, woningcorporaties), hetgeen bevorderend kan werken bij het 'verkopen' van het beleid bijvoorbeeld ten behoeve van fondsverwerving of het verkrijgen van medewerking. Anderzijds schept het duidelijkheid voor bewoners die via media en sociale contacten steeds meer horen over een integrale wijkaanpak. Dit kan voordelen bieden op het moment dat de medewerking van bewoners in Oud-West is vereist: onder verwijzing naar 'wat ze in stadsdeel X doen' kan vrij snel duidelijk worden gemaakt wat de bedoeling ongeveer is. Bovendien is bij een brede, geïntegreerde aanpak in aangrenzende stadsdelen een 'verplaatsingseffect' te verwachten in de richting van stadsdelen die niet zo'n brede aanpak hanteren; om te voorkomen dat Oud-West last krijgt van zo'n veegeffect, kan ook hier het best gekozen worden voor een brede, integrale aanpak van de veiligheids- en leefbaarheidsproblematiek. De stadsdelen die met buurtbeheer starten, kunnen tevens lering uit elkaars ervaringen trekken. Dit bevordert over en weer een soepele invoering van buurtbeheer.

3.3 Wat houdt buurtbeheer in?

Buurtbeheer bestaat in soorten en maten, er zijn 'lichte' en 'zware' varianten en daartussen zit van alles. Per buurt kan en moet buurtbeheer anders ingevuld worden: er is sprake van maatwerk. Om toch een idee te kunnen geven van wat buurtbeheer inhoudt, behandelen we de achterliggende principes.

Het doel van buurtbeheer is:

- preventie of reductie van veel voorkomende criminaliteit;
- preventie of reductie van verloedering van de woonomgeving;

11 De Waard en De Savornin Lohman, 1991.

12 De activiteiten die in het kader van sociaal beheer plaatsvinden, worden bijvoorbeeld niet naar aanleiding van bewonerswensen uitgevoerd. Verder is er geen sprake van multi-disciplinaire uitvoeringsteams. Voorts worden voornamelijk banenpoolers ingezet. Hiermee krijgt sociaal beheer een tamelijk marginale status naast de reguliere beheersdiensten. Een opzet waarin beide geïntegreerd werken, zou de voorkeur verdienen.

13 De Baarsjes, Bos en Lommer, Geuzenveld-Slotermeer, Slotervaart-Overtoomse Veld en Osdorp.

- preventie of reductie van onveiligheidsgevoelens bij de bevolking.

Een definitie is bijvoorbeeld te vinden in een publikatie van het ministerie van Justitie: 'Buurtbeheer is een geheel van activiteiten, gericht op het instandhouden dan wel verhogen van de waarde van een samenhangend stadsdeel. De activiteiten zijn gebaseerd op de bij bewoners/gebruikers van een buurt geïnventariseerde wensen en problemen, en worden uitgevoerd in nauwe samenspraak en samenwerking met bewoners/gebruikers.'¹⁴. De gemeente Deventer, een voorloper op het gebied van buurtbeheer, hanteert een iets andere definitie, waarin onder meer benadrukt wordt dat het om 'continue zorg' gaat: 'Buurtbeheer is de continue zorg voor het leefmilieu in de buurt, waarbij het leefmilieu bestaat uit de beleving van:

- de technische kwaliteit van de aanwezige woningen, woonomgeving en voorzieningen;
- het aanwezige sociale klimaat in de buurt;
- de ruimtelijk-functionele kwaliteit van de stedenbouwkundige structuur'¹⁵.

Algemene kenmerken van buurtbeheer.

- Een kleinschalig, geografisch afgebakend gebied geldt als werkterrein: de buurt als eenheid.
- Beheer wordt geoperationaliseerd als een combinatie van beheertaken (fysiek-technisch, sociaal en financieel-economisch) en beheerobjecten (openbare ruimte, woningen, buurtbewoners). Fysiek-technisch beheer berust hoofdzakelijk bij stadsdeel, woningcorporaties en particuliere woningbezitters. Sociaal beheer (gericht op bewoners en gebruikers) berust bij welzijnswerk (waaronder het opbouwwerk), hulpverlening (onder meer RIAGG, GG & GD), politie en de gemeente/het stadsdeel (welzijn, onderwijs, wonen en werken, cultuur). Met het financieel-economisch beheer hebben alle voornoemde partijen te maken.
- Een gebiedsgerichte werkwijze, dat wil zeggen organisatie van de werkzaamheden rond buurten in plaats van rond vakspecialismen: geen beleidsvelden (sectoren) maar geografische gebieden als organisatieprincipe. Wanneer dit principe tot in de uiterste consequenties wordt doorgevoerd, kom je uit bij wijkwethouders in plaats van portefeuillehouders (zie bijvoorbeeld Deventer). Voor Oud-West lijkt dat laatste niet nodig. Wel dient er rekening gehouden te worden met het feit dat de invoering van buurtbeheer gevolgen kan hebben voor de organisatiestructuren. Niet voor niets noemde de (toenmalige) burgemeester van Deventer, C. Waal, buurtbeheer 'overwegend een organisatieprobleem'¹⁶: bestaande werkzaamheden worden op andere wijze georganiseerd.
- Een integrale aanpak: dit is in 3.2 al uitgelegd. Het gaat om het aanpakken van problemen in hun onderlinge samenhang door een gecoördineerd netwerk van relevante instanties en bewoners. We trachten dit met een voorbeeld wat concreter te maken: een goed geveegde straat met verwaarloosde huizen daarlangs, ziet er nog steeds verloederd uit. Goed beheer is daarom pas mogelijk als beherende instanties met elkaar samenwerken en de activiteiten op elkaar afstemmen.
- *Bottom-up* organisatie van de activiteiten: vanuit de veronderstelling dat de uitvoerenden het meeste zicht hebben op wat er moet gebeuren aan beheer (zij vormen immers de 'ogen en oren op straat', zij signaleren de problemen), kunnen zij zelf het beste de te ondernemen werkzaamheden vaststellen. Van het hoger en middenkader hebben zij hiertoe respectievelijk het scheppen van de vereiste randvoorwaarden en sturing op hoofdlijnen nodig. Ook de plannen en

¹⁴ De Waard en De Savornin Lohman, 1991.

¹⁵ Nota Stedelijk Beheer. Gemeente Deventer, 1988.

¹⁶ De Europese Gemeente, nr.1, 1991.

voorstellen worden op het onderste niveau geboren (afkomstig van hetzij uitvoerenden, hetzij van bewoners, zie volgende gedachtenstreepjes) en naar boven doorgespeeld, waar ze worden geïntegreerd in de beleidsvisie van de (stadsdeel)-organisatie. Het zwaartepunt van de actie (het 'momentum') ligt bij buurtbeheer dus op het uitvoerende niveau.

- Inspelen op wensen en behoeften bewoners en gebruikers: direct in het verlengde van het *bottom-up* principe ligt de gedachte om de werkzaamheden te organiseren rond de wensen en behoeften van bewoners/gebruikers¹⁷; zij signaleren 'gratis' wat er mis is, zij zijn degenen die je als instantie graag tevreden wilt stellen. Luister daarom naar wat ze te melden hebben en richt je activiteiten daarnaar. Pas dan is er sprake van dienstverlening in de ware zin des woords. Per slot van rekening hebben de bewoners het stadsdeelbestuur gekozen om hun belangen te behartigen, het stadsdeel is er voor de bewoners en niet omgekeerd. Dit betekent dat niet de dictatuur van het rooster ('er moet dit jaar zoveel m² straatklinkers 'weggezet' worden' of 'zoveel meter straat geveegd worden') maar een inventarisatie onder bewoners de basis vormt voor de activiteiten¹⁸. Het betekent voorts dat er niet pas goed beheer plaatsvindt als de bewoners zich 'goed' gedragen¹⁹, maar dat er altijd een beheerplicht is voor de instanties.
- Communicatie met bewoners: stel bewoners tijdig op de hoogte van wat er gaat gebeuren, deel mee wat er met hun wens of klacht is gedaan en vertel ook waarom iets eventueel niet kan. Dit zijn gedachten die in een tijd waarin klantvriendelijkheid alom hoog in de vaandels staat, niet onbekend zullen klinken. Achterliggend idee is dat bewoners serieuze gesprekspartners zijn, volwassen mensen in plaats van lastige entiteiten die steeds door je planning heen proberen te walsen. Betrek de bewoners en gebruikers daarom in overlegorganen om in 'nauwe samenspraak' met bewoners en gebruikers uitvoering te geven aan de buurtbeheeractiviteiten.
- Bewoners betrekken bij de uitvoering: bewoners kunnen niet alleen wensen en klachten uiten, ze kunnen ook behulpzaam zijn in de uitvoering van de werkzaamheden. Bewoners blijken bijvoorbeeld vaak best bereid om een plantsoentje, pleintje of binnenterrein te adopteren en zelf te beheren²⁰. Het verhoogt de betrokkenheid van bewoners bij hun omgeving, het scheelt de formele beheerder capaciteit die elders aangewend kan worden en het beheer wordt waarschijnlijk op een beter peil gehouden omdat de bewoners er met hun neus bovenop zitten, dus zonodig meteen kunnen ingrijpen. In Rotterdam kunnen bewoners zelfs punten verdienen met zelfbeheer, waarvoor ze bij de deelnemende instanties weer menskracht kunnen kopen ter besteding naar eigen inzicht (het zogenaamde 'opzoomeren'). Onlangs is bijvoorbeeld een aantal punten besteed aan de inzet van extra politie-surveillanten.

17 Gebruikers zijn bijvoorbeeld: werknemers van in de buurt gevestigde bedrijven, winkeliers, gebruikers van in de buurt gevestigde voorzieningen (denk onder meer aan de kinderboerderij)

18 Dit geldt uiteraard niet voor buurtoverstijgende activiteiten zoals groot onderhoud aan riolering, trambanen, etc.

19 We meenden een dergelijke gedachtengang te bespeuren in de 'voor wat, hoort wat'-filosofie van het Sociaal Beheer.

20 Zie bijvoorbeeld het artikel over het 'Vuile en Schoone Weezenpad' in de Jordaan, dat onlangs in het Amsterdams Stadsblad en in Grensgevallen stond. Zie ook het zelfbeheer dat op het WG-terrein al plaatsvindt.

3.4 Organisatie van buurtbeheer

Er is al even gerefereerd aan het feit dat buurtbeheer vooral een organisatiekwestie is en aan de gevolgen die buurtbeheer daarom kan hebben voor de organisatiestructuur. Meestal wordt een aparte organisatiestructuur in het leven groepen voor buurtbeheer. Zolang nog niet zeker is of deze werkwijze structureel ingevoerd zal worden, bestaat die organisatiestructuur naast de reguliere.

De buurtbeheer-organisatiestructuur is veelal een variant op de projectstructuur: werkgroep, projectgroep, stuurgroep, coördinator.

Op uitvoerend niveau bevinden zich werkgroepen (vaak per buurt één), die in dit geval dikwijls **(buurt)beheergroepen** worden genoemd; hierin hebben zitting: gemandateerde vertegenwoordigers van de diverse uitvoerende diensten en afdelingen van gemeente of stadsdeel, politie, woningcorporaties, bewoners, opbouwwerk en eventuele ad hoc-leden. Taken van de beheergroep zijn: afstemmen van beheeractiviteiten op elkaar en op bewonerswensen, soms ook ontwikkelen van een beheersvisie en op basis daarvan opstellen van een beheerplan. De beheergroep heeft vaak bevoegdheden om te beslissen over de uitvoering. Dikwijls krijgt de beheergroep beschikking over een buurtgebonden budget om relatief simpele problemen snel te kunnen verhelpen of om probleemoplossende processen te versnellen (smeerolie-functie). In sommige gevallen krijgt de beheergroep ook zeggenschap over het aanbesteden van werkzaamheden. Zij laat hiertoe offertes uitbrengen en kan kiezen of de opdracht aan de overheidsdiensten of aan particuliere bedrijven wordt gegund.

Na verloop van tijd ontstaan binnen deze beheergroep dikwijls diverse **ad hoc-taakgroepen**, die zich elk richten op één probleem, bijvoorbeeld: overlast door jongeren, criminaliteit, onveiligheidsgevoelens van ouderen, verkeersproblematiek. Op middenkaderniveau bevindt zich een **projectgroep**, die beleidsvoorbereidende en ondersteunende taken heeft, en zorgt voor de communicatie tussen alle betrokken participanten en niveaus. Participanten zijn: gemandateerde vertegenwoordigers van de betrokken sectoren en diensten, politie, woningcorporatie, maatschappelijk middenveld en bewoners. Ad hoc kan deze groep uitgebreid worden met relevante anderen (bijvoorbeeld Bureau Halt, het jongerenwerk en scholen als men van plan is iets aan de jongerenproblematiek te doen). De kunst is echter de groep niet aan slagvaardigheid te laten inboeten door haar ongebreideld te laten groeien.

Op het hoogste niveau in de structuur wordt een **stuurgroep** aangetroffen, die voorwaardenscheppende en bewakende taken heeft. In de stuurgroep zitten: portefeuillehouders, sectorhoofden, diensthoofden, vertegenwoordigers van het hoogste niveau van politie, woningcorporatie en maatschappelijk middenveld. De stuurgroep doet onder meer voorstellen aan b&w (in Oud-West: het stadsdeelbestuur) omtrent beheerplannen en de besteding van budgetten.

Min of meer naast (het woord 'langs zij' is hier misschien adequater) deze structuur staat de **coördinator**. Deze heeft vergaande bevoegdheden en een vrijzwevende positie binnen de organisatiestructuur. Hij kan desgewenst op alle niveaus van de bestaande organisatiestructuur insteken.

3.5 Rol van bewoners en opbouwwerk

Uit het voorgaande blijkt al dat bewoners een belangrijke rol spelen in buurtbeheer. Om hen daarin te ondersteunen, wordt doorgaans een beroep gedaan op het opbouwwerk. De taken van het opbouwwerk zijn hierin onder meer: bewoners organiseren in één of meer **bewonersplatforms**, wensen en klachten van bewoners helpen formuleren en kanaliseren, bewoners ondersteunen bij het opstellen van plannen en bij het ontwikkelen van een visie, bewoners wegwijs maken in het

omgaan met instanties en hun (on)mogelijkheden, bewoners desgewenst vertegenwoordigen in overlegstructuren, bewonersparticipatie in beheertaken vergroten, en zorgen voor continuïteit in de bewonersparticipatie in buurtbeheer. Uit de bewonersplatforms worden gewoonlijk bewoners afgevaardigd naar de beheergroep. De samenstelling van de platforms kan bijvoorbeeld geschieden op basis van evenredige vertegenwoordiging per straat of per bevolkingsgroep.

4 Introductie van buurtbeheer in Oud-West

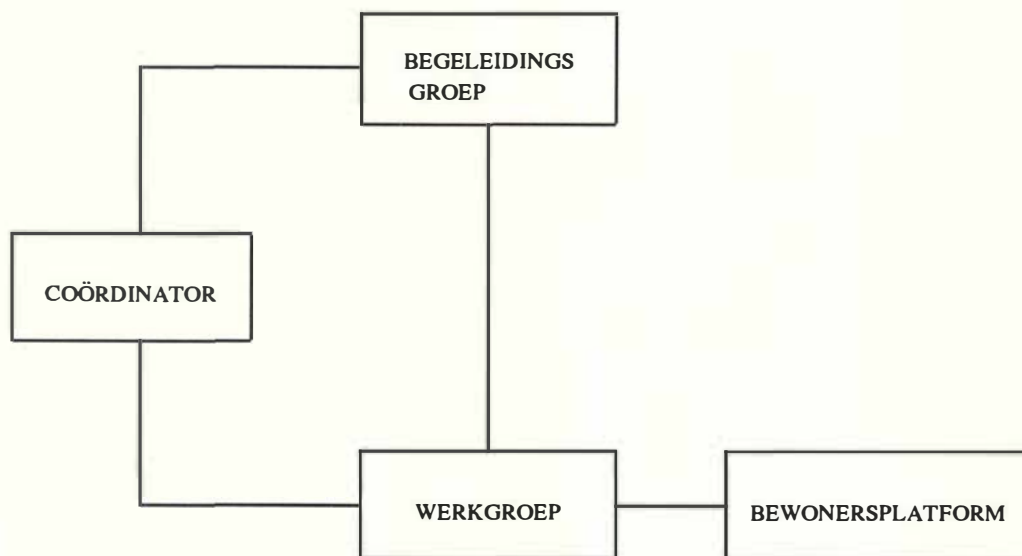
4.1 Organisatiestructuur

In hoofdstuk 3 werd gesteld dat er 'lichte' en 'zware' vormen van buurtbeheer bestaan. Voor Oud-West lijkt een lichte variant het meest geschikt. Een zwaardere variant zou onzes inziens op te weinig draagvlak kunnen rekenen of zelfs op weerstanden stuiten.

In concreto betekent de keuze voor een lichte variant onder meer dat de afzonderlijk op te zetten organisatiestructuur niet tot op alle niveaus hoeft doorgevoerd te worden. Er hoeft onzes inziens bijvoorbeeld geen stuurgroep te worden ingesteld en evenmin gestreefd te worden naar het instellen van gebiedsgebonden portefeuillehouders. Omdat het zwaartepunt van buurtbeheer op het uitvoerend niveau ligt (zie hoofdstuk 3), dient vooral op dat niveau een afzonderlijke structuur in het leven te worden geroepen. Het is daarom van belang in ieder geval een **werkgroep** te creëren en een **bewonersplatform**. Boven de werkgroep is het noodzakelijk een **begeleidingsgroep** op te zetten.

Met een **coördinator** is de organisatiestructuur voorlopig voldoende compleet. De structuur komt er dan als volgt uit te zien (figuur 1):

Figuur 1: Organisationschema

4.2 Taken

Een lichte variant houdt uiteraard in dat de taken voor de diverse onderdelen van de organisatie niet te zwaar zijn. Met name wat de bewoners betreft, mag niet vergeten worden dat zij hun vrije tijd opofferen voor deelname aan het platform. Het is daarom vooralsnog niet verstandig een al te groot beroep te doen op hun tijd en energie. Bij een goede uitvoering zal de bewonersparticipatie in de loop der tijd vanzelf groeien.

De taken van de **werkgroep** zijn in het ideale geval:

- inventariseren wat er ondernomen wordt aan uitvoerende beheeractiviteiten door welke partijen²¹;
- inventariseren en stroomlijnen van bestaande overlegstructuren die op beheer betrekking hebben;
- onderling afstemmen en stroomlijnen van de uitvoerende beheeractiviteiten;
- afstemmen van beheeractiviteiten op de wensen, klachten en behoeften van bewoners en gebruikers van de buurt;
- aansturen uitvoerders;
- melden aan de begeleidingsgroep van belemmeringen die buiten de competentie van de werkgroep liggen, zodat de begeleidingsgroep kan trachten deze belemmeringen weg te nemen;
- ontwikkelen van plannen en doen van voorstellen aan de begeleidingsgroep;
- informeren van de begeleidingsgroep en het bewonersplatform over de voortgang van de werkzaamheden;
- verantwoording over alle activiteiten afleggen aan de begeleidingsgroep.

De taken van het **bewonersplatform**:

- regelmatig inventariseren van wensen, behoeften en klachten van bewoners en gebruikers op het gebied van beheer en leefbaarheid (signaleren);
- prioriteiten aangeven in deze wensen (wegen);
- voorstellen doen omtrent de uitvoering van de wensen;
- controleren van de uitvoering van de wensen;
- informeren van de bewoners over de voortgang;
- vertegenwoordigen van de bewoners en gebruikers waar nodig;
- besteden van een eventueel te verkrijgen buurtbudget en dit verantwoorden bij de begeleidingsgroep.

Taken van de **begeleidingsgroep**:

- voorwaarden scheppen voor de werkgroep (onder meer beslissingsbevoegdheden, verantwoordelijkheden, financiën);
- aansturen van de werkgroep op hoofdlijnen;
- plannen en voorstellen van de werkgroep beoordelen en trachten te integreren in de beleidsvisie van de diverse organisaties;
- bewaken van de voortgang van de werkgroep;
- informeren van het stadsdeelbestuur over de voortgang van buurtbeheer;
- informeren van werkgroep en bewonersplatform, onder meer over besluiten van stadsdeelbestuur ten aanzien van buurtbeheer;
- evalueren van buurtbeheer (zowel proces als effect);
- verantwoording afleggen aan stadsdeelbestuur.

Taken van de **coördinator**:

De taken van de coördinator laten zich niet makkelijk concretiseren; de voornaamste taken zijn: als aanspreekpunt fungeren, delegeren en organiseren. Aangezien dit nog steeds vage omschrijvingen zijn, is het in dit geval makkelijker aan te geven waarvoor de coördinator verantwoordelijk is:

- verantwoordelijk voor afstemming beheeractiviteiten in werkgroep;
- verantwoordelijk voor afstemming activiteiten op bewonerswensen;
- voorzitten van de werkgroep;
- verantwoordelijk voor informatie en communicatie binnen de buurtbeheer-organisatie en naar buiten (bewoners, participerende organisaties);

21 Op basis hiervan kan blijken dat er partijen gemist worden in de beheergroep; deze kunnen dan alsnog verzocht worden deel te nemen.

- aanspreekpunt voor alles wat buurtbeheer betreft;
- delegeren van werkzaamheden en wensen aan de betreffende (deel)organisatie of persoon;
- bewaken van de toezeggingen van participanten;
- verantwoordelijk voor verslaglegging en registratie van de activiteiten.

4.3 Samenstelling van de organisatie-onderdelen

De **werkgroep** bestaat globaal gesproken uit personen met een opzichter-achtige of een veldwerker-functie en uit bewoners(vertegenwoordigers):

- opzichters van de sector Stadsdeelwerken (onder meer van beheer openbare ruimte, reiniging, groenvoorzieningen);
- preventie-medewerker (AZ);
- chef stadswachten (AZ);
- coördinator Sociaal Beheer (SoVer);
- reinigingspolitie;
- politiefunctionaris die ook straatsurveillance doet, regelmatig contact met bewoners heeft, type 'wijkagent';
- bewoners of bewonersvertegenwoordiging (opbouwwerk);
- welzijnswerker;
- vertegenwoordiger van woningcorporatie (indien woningbezit in betreffende buurt);
- ad hoc uitbreiding met relevante anderen, afhankelijk van de te behandelen problematiek (te denken valt bijvoorbeeld aan jongerenwerker, migrantenwerker, Bureau Halt, Openbaar Ministerie, hulpverleners).

Voorzitter is de coördinator; deze is immers verantwoordelijk voor het reilen en zeilen in de werkgroep.

De precieze samenstelling van de werkgroep hangt af van de kenmerken en problematiek in de buurt die geselecteerd wordt voor de invoering van buurtbeheer. Vergaderfrequentie: beginnen met eens per maand, kan later desgewenst minder vaak worden.

De samenstelling van het **bewonersplatform** wordt aan het Wijkopbouworgaan Oud-West (WOW) overgelaten. Suggesties zijn te vinden in hoofdstuk 3 (kopje 'Rol van bewoners en opbouwwerk').

Vergaderfrequentie: zelfde als werkgroep, liefst één à twee weken eerder, zodat eventuele bewonerswensen nog behandeld kunnen worden in de werkgroep.

De **begeleidingsgroep** bestaat uit beleidsontwikkelaars, beleidsvoorbereiders en andere plannenmakers van:

- stadsdeelwerken (onder meer beheer openbare ruimte, reiniging, groenvoorzieningen);
- algemene zaken;
- sociale vernieuwing;
- politie;
- welzijnswerk;
- relevante woningcorporatie(s), zowel van Sociale als van Technische Zaken

Verder uit:

- preventie-medewerker;
- opbouwwerk/bewonersvertegenwoordiger;
- ad hoc uitbreidingen

Voorzitter is de vertegenwoordiger van de organisatie waarbij de coördinator is ondergebracht. De samenstelling van de begeleidingsgroep kan flexibel worden

aangepast aan de specifieke kenmerken van de buurtbevolking en de buurtproblematiek.

Vergaderfrequentie: aanvankelijk eens per kwartaal (in verband met belemmeringen wegnemen voor werkgroep en beleidsvisie ontwikkelen), later eens per half jaar.

Voor de uitvoerende werkzaamheden zou gedacht kunnen worden aan de samenstelling van een 'buurtonderhoudsploeg'. Dit is een multi-disciplinair team van beheerders (vegers, plantsoenmedewerkers, stratemakers, enzovoorts). Het voordeel hiervan is dat alle onderhoudsklussen van een straat tegelijk kunnen worden aangepakt. Bovendien leren de medewerkers van zo'n ploeg oog te krijgen voor elkaars onderhoudsobjecten; dit heeft voordelen voor de signalering van benodigde werkzaamheden.

4.4 Klein beginnen

Een andere implicatie van de lichte variant is dat het gebied waar buurtbeheer wordt ingevoerd, beperkt blijft: begin daarom met de invoering van buurtbeheer in één buurt. Pas als buurtbeheer daar naar tevredenheid loopt, kan uitbreiding naar andere buurten overwogen worden. Dat stadium wordt gewoonlijk pas na ongeveer drie jaar bereikt. Eventueel kan op basis van tussentijdse evaluaties al eerder tot uitbreiding naar andere buurten besloten worden.

Die eerste buurt dient tevens om aan de nieuwe werkwijze te wennen en ervaring op te doen. Als er iets fout gaat (en dat gebeurt geheid), blijft de ramspoed beperkt tot een relatief klein gebied.

Bij de selectie van een buurt verdient het aanbeveling de volgende overwegingen te maken.

- De bewonersparticipatie moet in redelijk korte tijd op een acceptabel niveau te krijgen zijn; hiermee valt een buurt met een hoog percentage allochtonen in eerste instantie af: zij laten zich - zo leert de ervaring - in het algemeen niet makkelijk betrekken bij dergelijke projecten. Overigens blijkt de mate waarin allochtonen zich laten betrekken samen te hangen met de mate waarin de betreffende instantie²² 'intercultureel beleid' voert.
- Er moet liefst nog wat georganiseerd kader zijn om bij aan te sluiten (buurtvereniging of iets dergelijks).
- De problematiek moet niet zó ernstig zijn dat preventie niet meer helpt.
- Het woningbezit moet niet te gespreid zijn²³.

4.5 Experimentele status

Uit de vorige paragraaf kwam naar voren dat de buurt die geselecteerd wordt voor de invoering van buurtbeheer, tevens dient als een soort proefgebied om ervaring op te doen. Het beste is om deze status als experimenteelgebied officieel te maken. Dan weet iedereen waar men aan toe is en ook dat er weleens iets mis kan gaan. Het betekent verder dat er van de fouten en successen geleerd moet worden. Daarom is het nodig vanaf het begin goed vast te leggen wat er gebeurt, dat wil zeggen

22 Deze bevinding sloeg op een woningbouwvereniging. Het is aannemelijk dat hetzelfde voor andere instanties geldt. In dit geval zal naar alle waarschijnlijkheid vooral het imago van het stadsdeel meewegen.

23 Er zijn overigens constructies bekend, waarbij - in het geval het woningbezit wel sterk gespreid is - per blok of wooncomplex een stichting wordt opgericht waarin de eigenaren zich verenigen. Dergelijke constructies worden bijvoorbeeld in De Baarsjes toegepast.

welke maatregel genomen wordt, welk doel men daarmee voor ogen heeft, op welke doelgroep de maatregel gericht is en welk resultaat de maatregel blijkt te hebben. Vervolgens dient men deze bevindingen periodiek te evalueren. Het doel hiervan moet tweeledig zijn: **tijdens** de experimenteerperiode moeten de werkwijze, planning, doelen etc. bijgesteld kunnen worden op basis van het evaluatieonderzoek en **na** de experimenteerperiode moet een uitspraak mogelijk zijn over de wenselijkheid om door te gaan of te stoppen met buurtbeheer en, indien voor doorgaan wordt gekozen, onder welke randvoorwaarden dit dient te geschieden²⁴. Zoals al eerder gezegd blijkt meestal pas na ongeveer drie jaar of een buurtbeheerproject vrucht afwerpt of niet. We pleiten daarom voor een experimenteerperiode van drie jaar, waarbij tussentijds regelmatig (bijvoorbeeld jaarlijks) geëvalueerd wordt.

De evaluatie dient het karakter te dragen van een **procesevaluatie**; deze richt zich op vragen zoals; 'Wat is er gebeurd en hoe?'. Een effectevaluatie heeft weinig zin, omdat buurtbeheer hoofdzakelijk preventief is: je kunt niet meten wat er had kunnen gebeuren als er geen preventieve maatregelen waren genomen.

4.6 Mik eerst op snel zichtbare resultaten

Begin met acties die voor bewoners snel zichtbare resultaten opleveren. Dat motiveert alle betrokkenen en het kweekt wat goodwill bij (niet in het platform deelnemende) bewoners die al te lang met een zeker wantrouwen jegens autoriteiten rondlopen. Een paar van dergelijke acties en de bewonersparticipatie in buurtbeheer wordt al minder problematisch.

Het mooiste is natuurlijk om een salvo van zichtbare resultaten te kunnen 'afvuuren', liefst van een dusdanig kaliber dat bewoners van andere buurten beginnen te roepen dat ze ook buurtbeheer willen, nog voordat de experimenteerperiode voorbij is. Daarvoor komt echter een zeer gedegen en langdurige voorbereiding kijken²⁵. De aard van de klachten (of van de bewoners) laat zo'n lange voorbereidingstijd niet altijd toe. In dat geval kan beter gekozen worden voor enkele, voor bewoners duidelijk waarneembare acties waarmee op korte termijn resultaten geboekt worden (denk bijvoorbeeld aan schoonmaakacties, acties tegen coffeeshops en dergelijke).

24 Een boeiende, maar tijdrovende exercitie in dit verband is het in kaart brengen van de financiële stromen die vanuit de diverse diensten (en evt. andere organisaties) naar de betreffende buurt vloeien voordat het experiment van start gaat en de uitkomst daarvan te vergelijken met de situatie aan het eind van de experimenteerperiode.

25 Meer over randvoorwaarden valt te lezen in hoofdstuk 5.

5 Randvoorwaarden

5.1 Goed voorbereiden achter de schermen

Een goede probleemanalyse is essentieel voor het welslagen van de te nemen maatregelen. Wie heeft welk probleem waar en in welke mate, wat is de oorzaak daar (vermoedelijk) van en hoe heeft die persoon of groep daar last van? Pas als dat bekend is, kan vastgesteld worden wat doel en doelgroep van een maatregel zijn, in welke mate een verandering beoogd wordt, op welke plaats de maatregel gericht moet zijn en hoe de gewenste situatie bereikt kan worden. Leg deze zaken ook schriftelijk vast om latere onduidelijkheid of zelfs onenigheid te voorkomen.

De middelen en bronnen die ter beschikking staan om een probleemanalyse uit te voeren, zijn onder meer:

- aangiftecijfers van de politie;
- bevolkingsenquête;
- interviews met sleutelfiguren;
- klachtenmeldpunt (bestaande registraties of nieuw op te zetten);
- kleinschalige bewonersbijeenkomsten (per straat bijvoorbeeld);
- schouwgroepen voor onveilige plekken en achterstallig onderhoud.

Let wel: elke bron en elk instrument heeft zijn eigen tekortkomingen; gebruik dus bij voorkeur een combinatie van instrumenten en van bronnen.

Zelfs als er geen concrete problemen uit de probleemanalyse naar voren mochten komen, dan kan buurtbeheer toch van start gaan. Er zijn immers wel signalen geconstateerd dat men zich onveilig voelt. Buurtbeheer is dan zuiver preventief van aard: er is kennelijk niets ernstigs aan de hand en dat moet vooral zo blijven.

Buurtbeheer wordt dan beperkt tot afstemming van de reguliere beheertaken. Extra maatregelen of projecten, speciaal gericht op bepaalde doelgroepen of problemen zijn dan overbodig.

Volgens sommige van de geïnterviewde personen is inmiddels wel voldoende bekend wat de problemen zijn. Als dat zo is, hoeft niet al te veel informatie meer verzameld te worden om alvast te kunnen beginnen. Toch verdient het aanbeveling om in ieder geval een **klachtenregistratie** op te zetten, bijvoorbeeld in de vorm van een meldpunt. Zo'n registratie heeft een tweeledig doel. Ten eerste heeft het de bewoners iets te bieden: er zou bijvoorbeeld gegarandeerd kunnen worden dat er op korte termijn (liefst binnen een week) door de betreffende instantie gereageerd wordt op hun klacht. Reageren houdt dan in: meedelen of de klacht verholpen is of meedelen waarom dat niet gebeurd is of gebeuren kan.

Ten tweede kunnen aan de hand van deze registratie op elk gewenst moment de signalen op het gebied van leefbaarheid en veiligheid vrij aardig afgelezen worden; vooral veranderingen in de signalen komen op deze wijze snel aan het licht. Ook voor evaluatieve doeleinden is zo'n registratie erg bruikbaar.

Een goede voorbereiding houdt ook in, dat eerst eens geïnventariseerd wordt welke beheeractiviteiten al ondernomen worden, welke partijen daarbij betrokken zijn en welke overlegstructuren er al bestaan.

Vervolgens zou kritisch bezien moeten worden in hoeverre zowel de activiteiten als de overlegstructuren in elkaar geschoven kunnen worden om tot een meer samenhangend beheer te komen.

Met de toevoeging 'achter de schermen' in de kop van deze paragraaf wordt bedoeld dat er niet te vroeg in de publiciteit getreden moet worden met buurtbeheer. Zolang er nog geen concrete, voor bewoners zichtbare maatregelen genomen zullen worden binnen afzienbare tijd, worden bij bewoners alleen maar verwachtingen gewekt waar niet snel genoeg aan voldaan kan worden. Dat er al een half jaar allerlei organisatiestructuren op poten worden gezet, zegt bewoners meestal niets. Kom dus pas naar buiten met buurtbeheer als er ook daadwerkelijk maatregelen genomen zullen worden, waar de bewoners iets van merken.

5.2 Realistische doelen en planning

Stel doelen die haalbaar zijn. In een buurt met onveiligheidsgevoelens, verloederings- en criminaliteitsverschijnselen is er meestal niet veel capaciteit en bewonersdraagvlak om daadwerkelijk iets aan de problemen te doen. Het is dus belangrijk om niet te hoge verwachtingen te hebben ten aanzien van wat haalbaar is. Ook de periode waarin het gestelde doel gehaald zou moeten worden, dient realistisch te worden ingeschat.

Overigens moet niet vergeten worden dat effecten van buurtbeheer lastig meetbaar zijn, omdat het om preventie gaat. Er valt nooit met zekerheid aan te tonen dat onveiligheidsgevoelens, slachtoffercijfers en dergelijke indicatoren een minder gunstig beeld te zien zouden hebben gegeven als er geen buurtbeheer had plaatsgevonden.

5.3 Planmatig en gefaseerd te werk gaan

Na de eerste inventarisatie van problemen²⁶ volgt een fase waarin een samenhangend pakket maatregelen wordt samengesteld, daarna een fase van besluitvorming over het voorgestelde pakket, gevolgd door uitvoering en tussentijdse evaluatie. Dit proces van opeenvolgende fasen vormt een cyclus die telkens terugkeert (bijvoorbeeld jaarlijks). Opnieuw wordt dus geïnventariseerd wat de problemen van dat moment zijn enzovoort. Deze cyclische werkwijze maakt tussentijdse bijstelling van plannen, doelen, maatregelen en dergelijke mogelijk.

5.4 Mandaten en beslissingsbevoegdheden

De leden van werkgroep en begeleidingsgroep hebben armslag nodig. Het komt de slagvaardigheid van de buurtbeheer-organisatie niet ten goede als er voor elke beslissing ruggespraak gehouden moet worden met hogerhand. De personen die in genoemde groepen deelnemen zullen dus tot op zekere hoogte gemandateerd moeten zijn om beslissingen te nemen. De superieuren dienen vervolgens ook achter de genomen beslissing te gaan staan en hun gemandateerde medewerkers te steunen. Dit betekent dat de superieuren van tevoren al hun goedkeuring moeten verlenen aan de buurtbeheer-werkwijze en zich bereid moeten verklaren eraan mee te werken. Zonder draagvlak van 'zwaargewichten' is elk experiment gedoemd te mislukken.

26 Voor suggesties zie hoofdstuk 6.

5.5 Afspraken over bijdragen

Het is stellig van groot belang om afspraken te maken met alle participanten omtrent de bijdrage die zij denken te leveren (in tijd, menskracht, producten en/of geld). Om latere misverstanden te voorkomen kunnen deze toezeggingen het beste op schrift vastgelegd te worden. Dit geldt zowel tussen publieke en private partijen als tussen publieke partijen onderling en private partijen onderling.

Wanneer men enige tijd (een jaar bijvoorbeeld) geëxperimenteerd heeft met de nieuwe vorm van samenwerking, zou uiteindelijk gestreefd kunnen worden naar het opstellen van een intentieverklaring of een contract.

5.6 Coördinatie

Het verdient aanbeveling een vaste formatieplaats voor de coördinatie te bestemmen.

In verband met vervanging tijdens vakanties en ziekte is het raadzaam om twee part-time coördinatoren aan te stellen of, indien toch voor één persoon wordt gekozen, tenminste een vervanger aan te wijzen die nauw bij het project betrokken is. Afgezien van de zojuist genoemde voordelen, kan een tweede persoon ook fungeren als klankbord. Anderzijds is een mogelijk nadeel dat er conflicten of zelfs een prestigeslag kunnen ontstaan.

Tot de voorwaarden die goed geregeld moeten zijn, behoren: werkbegeleiding en een duidelijke taakomschrijving.

We stellen voor om de huidige preventie-medewerker en de coördinator Sociaal Beheer gezamenlijk aan te stellen voor het coördinatorschap buurtbeheer. Beiden kunnen hiernaast hun reguliere taken in de andere buurten behouden en daar alvast draagvlak kweken voor komend buurtbeheer.

5.7 Financiering

Buurtbeheer kan budgettair neutraal uit de reguliere middelen gefinancierd worden. Het komt immers neer op het anders organiseren van bestaande activiteiten. Er vinden in principe dus geen extra werkzaamheden plaats. Enerzijds zal het deelnemen aan de nieuwe overlegstructuren meer kosten met zich meebrengen, maar aan de andere kant wordt uiteindelijk geld bespaard door de efficiëntere afstemming van activiteiten. Door de mogelijkheid om bestaande overlegstructuren in elkaar te schuiven (zie 4.2 en 5.1) ontstaan bovendien verdere besparingskansen.

Geen van de geïnterviewde sleutelpersonen had een helder idee omtrent de besteding van het budget van f 40.000 dat in 1993 beschikbaar is gesteld voor preventie-doeleinden. Onzes inziens kan dit (eventueel voor een deel) het best aangewend worden als **buurtbudget**, waarvan de bewoners uit het platform de besteding mogen bepalen. Hiervan kunnen relatief kleine maar door de bewoners dringend gewenste aanschaffen direct worden gedaan zonder een jaar te hoeven wachten tot hun wens in de reguliere begroting van de betreffende organisatie is opgenomen. Voorts kan met dit geld zonodig processen bespoedigen.

(Een deel van) het budget zou gebruikt kunnen voor **publiciteit en voorlichting** van bewoners. In paragraaf 3.3 werd al gesteld dat het informeren van bewoners (vertellen wat er gaat gebeuren, terugmelden hoe een klacht is afgehandeld, laten weten waarom iets niet kan) een belangrijk element is in buurtbeheer. We voegen daar op deze plaats nog aan toe dat een open communicatie met bewoners zelfs van cruciaal belang is voor het herstellen van het bewonersvertrouwen. Het is niet

meer dan menselijk om te willen weten wat je boven het hoofd hangt; je kunt je gedrag er dan desgewenst op afstemmen en je er geestelijk op instellen²⁷.

Voorts is het van belang om te laten weten wat er allemaal ondernomen wordt om de veiligheid en leefbaarheid te verbeteren. Op die manier wordt er een positieve geruchtenstroom op gang gebracht, die tegenwicht kan bieden aan de negatieve berichten uit het 'roddelcircuit'.

5.8 Bewonersparticipatie: opbouwwerk

Het organiseren van bewoners blijkt vaak geen sinecure: in een in 1991 gestart landelijk experiment van het ministerie van Justitie waaraan 18 buurtbeheerprojecten deelnemen en waarvan de procesevaluatie wordt uitgevoerd door onderzoeks- en adviesbureau DSP, was het grootste struikelblok in de beginfase van al deze projecten het gebrek aan bewonersparticipatie²⁸ (Van Overbeeke en Van Soomeren, 1993). Vaak is het vertrouwen van bewoners in de lokale overheid dermate aangetast, dat de motivatie om mee te werken aan projecten die door diezelfde overheid worden geïnitieerd zeer gering is. Kreten als: "Hoezo moeten wij bewoners iets doen? Laat de overheid eerst maar eens haar werk doen." en "Jaja, wij mogen wensen aangeven, maar er gebeurt vervolgens toch weer niks mee." zijn vaak niet van de lucht.

Het is daarom van het grootste belang het organiseren van bewoners toe te vertrouwen aan een professionele organisatie als het opbouwwerk, die hiervoor speciaal is toegerust.

5.9 Ondersteuning

In de praktijk blijkt na ongeveer een half jaar de behoefte aan ondersteuning zich te doen voelen. In concreto gaat het hierbij veelal om:

- deskundigheidsbevordering (een cursus projectmanagement bijvoorbeeld),
- informatie-uitwisseling met vergelijkbare projecten (bijvoorbeeld via periodieke thema-bijeenkomsten)
- advies en begeleiding (help-desk).

Het verdient aanbeveling dergelijke vormen van ondersteuning al in een vroeg stadium te organiseren, om te voorkomen dat het project vertraging oploopt.

Voor een stadsdeelorganisatie kan dit een wat zware belasting zijn. Aangezien diverse andere stadsdelen in West ook met buurtbeheer starten, kunnen vormen van ondersteuning wellicht in gezamenlijkheid worden opgezet.

27 Om een simpel voorbeeld te noemen: als bewoners op tijd te horen krijgen dat er ergens gegraven moet worden, dan kunnen zij hun auto of fiets alvast elders neerzetten zodat ze toch onbelemmerd hun gang kunnen gaan zonder te laat te komen en kunnen ze er rekening mee houden dat ze om 7 uur al gewekt zullen worden door lawaai. Het blijft voor bewoners natuurlijk vervelend, maar ze krijgen in ieder geval de kans de overlast zoveel mogelijk te beperken.

28 Het rapport over deze beginfase heet 'Criminaliteitspreventie via buurtbeheer; resultaten voorname-tingsfase procesevaluatie van 18 buurtbeheerprojecten' en is verkrijgbaar bij de Stafafdeling Informatievoorziening, Directie Criminaliteitspreventie van het Ministerie van Justitie. Het publicatienummer is DCP-3/23-93.

5.10 Bestuurlijk draagvlak

Buurtbeheer valt of staat met de aanwezigheid van voldoende bestuurlijk draagvlak. Met een keuze voor buurtbeheer geeft het stadsdeelbestuur immers aan een structurele oplossing na te streven voor de veiligheidsproblematiek. Op bestuurlijk niveau moet er dus consensus bestaan over de hier voorgestelde aanpak en moet men ook daadwerkelijk bereid zijn de benodigde randvoorwaarden te creëren en middelen ter beschikking te stellen. Het gaat dan niet eens zozeer om financiële middelen maar meer om de andere filosofie en de daarbij behorende andere invulling der werkzaamheden. Dat betekent dat men buurtbeheer niet simpelweg kan afdekken door de inzet van een aantal banenpoolers. Er zal daadwerkelijk ambtelijke capaciteit moeten worden vrijgemaakt.

Door veiligheidsproblematiek te plaatsen in een leefbaarheidskader moet men zich tevens realiseren dat niet slechts één portefeuillehouder hiervoor verantwoordelijk gesteld kan worden. Leefbaarheid is een zaak voor het hele bestuur. Indien deze visie gedeeld wordt, zal het duidelijk zijn dat gekissebis over de vraag of zaken tot het domein van de openbare orde dan wel tot dat van de openbare ruimte behoren, volstrekt nutteloos is. Zeker in de voorbereidings- en aanloopfase moet rekening gehouden worden met een mate van ambtelijke onwil en wellicht zelfs tegenwerking. Alleen al daarom is een eensgezind optredend bestuur in deze fasen van essentieel belang. In die zin is het slagen of falen van buurtbeheer in Oud-West tevens een toets voor de bestuurskracht van het stadsdeelbestuur.

Formeel kan buurtbeheer onzes inziens voorlopig het best ondergebracht worden bij Sociale Vernieuwing, later wellicht bij de vak-portefeuillehouders.

5.11 Een duidelijk startpunt

Wanneer na de voorbereidingsfase (zie 5.1) de tijd rijp geacht wordt om met buurtbeheer in de publiciteit te treden, is het van belang om voor de bewoners een duidelijke start te maken. Denk bijvoorbeeld aan een actie (schoonmaken en dergelijke), de opening van een klachtenmeldpunt of wijkpost, kortom activiteiten die voor de bewoners merkbaar zijn en hen bijblijven.

6 Mogelijke maatregelen

Een maatregelenpakket dat in het kader van buurtbeheer wordt samengesteld, bestaat enerzijds uit reguliere beheeractiviteiten die integraal worden aangepakt en anderzijds uit speciale projecten. De precieze samenstelling van het maatregelenpakket hangt af van de kenmerken van de buurt, van de bevolkingssamenstelling en van de wensen en klachten van bewoners. Naast de integrale beheeractiviteiten zou gedacht kunnen worden aan de onderstaande maatregelen.

Sommige van de genoemde maatregelen zijn eerder geschikt om op het niveau van het hele stadsdeel te worden uitgevoerd dan in één buurt. Zij worden toch vermeld omdat delen van de veiligheidsproblematiek buurtoverstijgend zijn (bijvoorbeeld de jongerenproblematiek). Naast de activiteiten die alleen op de experimentbuurt gericht zijn, kan natuurlijk tegelijk iets aan deze buurtoverstijgende problematiek worden gedaan.

Soms worden maatregelen genoemd die reeds plaatsvinden (bijvoorbeeld schouw van enge plekken, buurtconciërge). Het gaat hierbij om de maatregelen waarvan eerder gezegd is (zie 3.1) dat ze 'losse initiatieven' vormden, die beter tot hun recht zouden komen wanneer ze geïntegreerd worden in een omvattend maatregelenpakket.

Communicatie tussen instanties en bewoners

- Meldpunt voor leefbaarheidsklachten, gekoppeld aan een gegarandeerde behandelings- of terugmeldingstermijn.
- Loket voor bij buurtbeheer betrokken instanties, zodat alles wat met beheer te maken is voor de bewoners via één loket te bereiken is. Klachtenmeldpunt en loket kunnen overigens goed **gecombineerd** worden tot een 'buurtloket', 'buurtpost' of iets dergelijks. Mits er voldoende ruimte is, kan zo'n buurtpost tevens gebruikt worden voor overleg tussen uitvoerders van diverse instanties of voor overleg met bewoners. Men heeft dan een soort neutraal terrein ter beschikking. In de praktijk blijkt²⁹ zo'n plek vaak tot een broedplaats van vernieuwende initiatieven uit te groeien. Misschien is één van de huidige Sociaal Beheer-posten voor dit doel te gebruiken.
- Vaste rubriek in Amsterdams Stadsblad of De Echo.
- Periodieke voorlichtingsbijeenkomst politie, bestuurders (misschien kan een portefeuillehouder de buurt adopteren).
- Spreekuren van betrokken instanties in de 'buurtpost'.

Sociale integratie

- Trappenhuis- en portiekgesprekken (met name mogelijk in woningen van een corporatie).
- Culturele presentaties in de trant van 'Theedrinken op z'n Turks', 'Ramadan in Rabat', 'In bad in Istanbul', 'Winti in Suriname' (bijvoorbeeld in bejaardenhuis De Klinker, in buurthuizen) of een open dag in de moskee.
- Welkomstgesprekken met nieuwkomers.

29 Zie bijvoorbeeld 'Evaluatie experiment wijkposten', gemeente Arnhem, 1992.

Ouderen

- Servicepakket voor ouderen (mobiel bankkantoor/postkantoor bijvoorbeeld bij De Klinker, speciaal ouderenvervoer 's avonds (oldsmobile), maaltijdbezorging, klussenhulp). De mogelijkheid om van dergelijke diensten gebruik te maken zou voor alle ouderen onder bepaalde voorwaarden (bijvoorbeeld leeftijdsgrens, betaling naar draagkracht) open moeten staan, vooral voor zelfstandig wonende ouderen. Dit om het zelfstandig functioneren zo lang mogelijk te ondersteunen. Overigens bestaan enkele van de genoemde diensten al in Oud-West, met name in en om De Klinker.
Het opzetten van dergelijke activiteiten hoeft niet altijd kostbaar te zijn. Vaak kan vaak een beroep worden gedaan op vrijwilligers (bijvoorbeeld ouderen die een auto hebben, ouderen die over bepaalde vaardigheden beschikken (zie bijvoorbeeld Het Gilde), mensen zonder werk, misschien zelfs jongeren, bijvoorbeeld voor maaltijdbezorging per brommer).
- Aanstellen of uitbreiden van buurtconciërges.

Criminaliteit en onveiligheid

- Criminaliteitsanalyse van de buurt.
- Inventarisatie van 'enge' plekken, bijvoorbeeld door middel van een schouw door een bewonersgroep, waarin met name vrouwen en ouderen goed vertegenwoordigd zijn, samen met ambtenaren van relevante instanties.
- Aanpak 'enge' plekken, naar aanleiding van genoemde inventarisatie.
- Inventarisatie (en aanpak) van kwetsbare plekken (groen, straatmeubilair, openbare ruimte, openbare verlichting), bijvoorbeeld door middel van een schouw door een groep ambtenaren van de betreffende instanties.
- Inbraakpreventie (verbeteren hang- en sluitwerk, voorlichting, merken van goederen). Het inbraakpreventiecentrum (IPC) kan hierbij ingeschakeld worden. Ook ambtenaren 'voorkoming misdrijven' van de politie kunnen hierin een rol spelen.
- Aanstellen van huismeesters in wooncomplexen.
- Halt-afdoening voor jeugdige first-offenders.
- Slachtofferhulp. Er zijn in Amsterdam diverse bureaus voor slachtofferhulp. Zij zijn waarschijnlijk bereid om ook in Oud-West te opereren. De politie dient dan haar medewerking te verlenen (slachtoffers doorverwijzen).

Uiteraard vormt het bovenstaande geen uitputtende lijst. De bedoeling is om wat denkrichtingen aan te geven en een brainstorm te ontketen. Het is uiteindelijk aan het bewonersplatform en de werkgroep om een meer op de specifieke situatie en wensen toegesneden pakket maatregelen te bedenken.

Bijlage: Lijst van geïnterviewde personen

Hannie Dankbaar - stadsdeelvoorzitter, portefeuillehouder Algemene Zaken

Pierre Wimmers - portefeuillehouder Stadsdeelwerken

Paul Ruijs - portefeuillehouder Sociale Vernieuwing

Hans Nooren - ambtelijk coördinator Sociale Vernieuwing

Marcel Burgos - preventie-medewerker

Fred Rietkerk - coördinator Sociaal Beheer

George Bookelman en Dirk Eeken - politie

Joke Westphal - stadsdeelraadslid PvdA

Marisa Fabris, Niels van Turnhout en Peter Groot - Wijkopbouworgaan Oud-West

Mevr. Enders en dhr. Roos - Ouderen Adviesraad

Literatuur

Eeken, D. en G. Bookelman - Gespreksnotitie ten behoeve van stadsdeelraad Oud-West. Politiewijkteam Helmersstraat, 1993.

Gemeente Arnhem, Dienst Welzijn en Volksgezondheid, Sector Welzijn - Evaluatie experiment wijkposten 1990-1992. Arnhem, 1992.

Gemeente Deventer - Nota Stedelijk Beheer, 1988.

Haan, W. de - Beroving van voorbijgangers; rapport van een onderzoek naar straatroof in 1991 in Amsterdam en Utrecht. Ministerie van Binnenlandse Zaken, Den Haag, 1993.

Jaycox, V.H. - The Elderly's Fear of Crime: Rational or Irrational? In: *Victimology, an International Journal*, 1978, 3-4.

Lewis, D.A. en M.G. Maxfield - Fear in the Neighborhood: An Investigation of the Impact of Crime. In: *Journal of Research in Crime and Delinquency*, juli 1980, pp. 160-189.

Maxfield, M.G. - Fear of Crime in England and Wales. Home Office Research Study, HMSO, Londen, 1984.

Overbeeke, R.W. van en P. van Soomeren - Criminaliteitspreventie via buurtbeheer; resultaten voormetingsfase procesevaluatie van 18 buurtbeheerprojecten. Ministerie van Justitie, Directie Criminaliteitspreventie, stafafdeling Informatievoorziening, Den Haag, 1993.

Prak, N.L. en H. Priemus - Model om verval van naoorlogse woningen beter te voorspellen. In: *Bouw* (39), nr. 17, 1984, pp. 37-39.

Skogan, W.G. en M.G. Maxfield - Coping with Crime: Individual and Neighborhood Reactions. Sage, London/Beverly Hills, 1981.

Voordt, D.J.M. van der en H.B.R. van Weegen - Sociale veiligheid en gebouwde omgeving; theorie, empirie en instrumentontwikkeling (diss.). OSPA, Delft, 1991.

Waal, C.D.J. e.a. - Buurtbeheer als vorm van decentralisatie. In: *De Europese Gemeente*, nr. 1, 1989.

Waard, J. de en De Savornin Lohman, P. - Preventie en buurtbeheer; criminaliteitspreventie op wijk- en buurniveau. Ministerie van Justitie, Directie Criminaliteitspreventie, stafafdeling Informatievoorziening, Den Haag, 1991.

Wuertz, K. - Verdwaald in eigen buurt: onveiligheidsgevoelens in buurten en de rol van medebewoners. In: F.W. Winkel en A. van der Wurff (red.) - *Angst voor criminaliteit; theorie, onderzoek, interventie*. Swets & Zeitlinger, A'dam/Lisse, 1990.